

ESTATUTO GALEGO DE 1932*

---

* Traducido ao galego por Prudencio Viveiro

TÍTULO I PRELIMINAR

ARTIGO 1º

Galicia organizase como rexión autónoma do Estado español, consonte á Constitución da República e ao presente Estatuto.

O seu territorio é o dos municipios comprendidos dentro dos actuais límites administrativos das catro provincias: A Coruña, Lugo, Ourense e Pontevedra.

ARTIGO 2º

Poderase agregar a Galicia calquera territorio limítrofe de características históricas, culturais, económicas e xeográficas análogas, mediante os requisitos que as leis xerais establezan.

ARTIGO 3º

Para os efectos deste Estatuto, considéranse galegos: os que o sexan por natureza e non teñan adquirida veciñanza noutro territorio da República e os demais españois que gañen veciñanza en Galicia.

Os dereitos individuais serán en Galicia os definidos pola Constitución da República.

Os españois non comprendidos no primeiro parágrafo deste artigo terán en Galicia iguais dereitos que os que teñan os galegos no resto do territorio español.

ARTIGO 4º

Serán idiomas oficiais en Galicia o castelán e o galego, pero nas relacións oficiais da Rexión con autoridades doutras Rexións e coas do Estado usarase sempre o castelán.

Todo escrito que se presente aos tribunais e autoridades redactado en galego será reproducido en castelán cando o pida a parte interesada e farase o mesmo en canto a resolucións e notificacións de todo tipo.

As copias de documentos redactados na lingua rexional que os fedatarios expidan en castelán, ben a instancia de parte ou porque teñan que producir efectos fóra de Galicia, deberán conter tamén o texto galego.

Os funcionarios que se designen para actuar na Rexión deberán acreditar coñecemento da lingua galega.

TÍTULO II PODER REXIONAL

ARTIGO 5º

As atribucións recoñecidas a Galicia neste Estatuto serán exercidas: por unha Asemblea lexislativa, polo presidente da Rexión e por un órgano de goberno que se denominará Xunta de Galicia, ou polo pobo directamente, actuando en calquera das formas que establecen os artigos 6 e 10 desta título. A función xudicial será exercida por xurados, xuíces e tribunais, consonte ao que as súas leis orgánicas determinen.

ARTIGO 6º

A Asemblea comporase de Deputados elixidos por sufraxio universal, igual, directo e secreto, segundo un sistema de representación proporcional e para un período de tres anos.

Reunirase sen que sexa necesaria convocatoria especial, os días primeiro de abril e primeiro de outubro de cada ano, e ademais, con carácter extraordinario, nos casos que sinala a súa lei orgánica, sen que poida ser suspendida nas súas funcións.

Os Deputados na Asemblea gozarán de inmunidade polos votos e opinións que emitan no exercicio do seu cargo, e o seu mandato poderá ser revogado polos electores mediante os requisitos que estableza unha lei especial.

ARTIGO 7º

O Presidente da Rexión asumirá a representación de Galicia para todos os efectos, e a do Estado nas funcións que debe executar este directamente.

Será elixido por votación popular, directa e secreta, para un período de catro anos, e poderá ser reelixido da mesma maneira para outro período igual. Rematado este segundo mandato, non será elixíbel até que transcorran catro anos máis.

Nos casos en que estiver vancante a Presidencia asumirá provisoriamente as súas funcións o Presidente da Asemblea, ao que substituirá o Vicepresidente desta. No prazo de dous meses deberá procederse á elección presidencial.

ARTIGO 8º

A Xunta de Galicia comporase do número de membros que a Asemblea determine. O Presidente da Rexión nomeará e separará libremente ao Presidente da Xunta e, a proposta deste, aos membros da mesma. Deberá separalos no caso de que a Asemblea lexislativa lles negue, explicitamente, a súa confianza.

ARTIGO 9º

O Presidente de Galicia poderá disolver a Asemblea, por unha soa vez durante o seu mandato, mediante decreto motivado, e convocando ao mesmo tempo novas eleccións, que terán que se celebrar dentro do prazo de sesenta días. Se a nova Asemblea, por maioría absoluta, estimase improcedente o decreto de disolución, considerarase rematado o mandato presidencial.

Cando a Asemblea, polo voto das súas tres quintas partes, declare a súa incompatibilidade co Presidente, este cesará nas súas funcións e someterase ese acordo á decisión do corpo electoral dentro do prazo de trinta días. Se o resultado fose contrario ao acordo, o Presidente recobrará inmediatamente as súas funcións e a Asemblea quedará disolta; noutro caso deberase proceder a nova elección presidencial no prazo de dous meses.

ARTIGO 10º

Toda lei votada pola Asemblea será sometida a referendo popular cando o solicite, dentro dos trinta días seguintes á súa votación, un número de electores non inferior ao quince por cento dos incluídos no censo.

A Asemblea queda obrigada a deliberar sobre calquera proposición de lei que formule perante a mesma igual número de electores.

ARTIGO 11º

O Presidente da Rexión e mais o Presidente e demais membros da Xunta de Galicia serán responsábeis, civil e criminalmente, perante o Tribunal de Garantías da República, polas infraccións da Constitución, deste Estatuto e das leis.

ARTIGO 12º

Para os efectos deste título, unha lei especial da Rexión determinará a división electoral do seu territorio sen contradicir a lexislación do Estado e regulará a forma en que os galegos residentes no estranxeiro que non teñan perdida a condición de españois poderán estar representados na Asemblea.

ARTIGO 13º

A Administración de Xustiza poderá ser organizada pola Rexión, agás nas ordes militar e da armada, consonte aos preceptos da Constitución e ás leis procesuais e orgánicas da República; así mesmo, será da súa competencia a determinación das demarcacións xudiciais de todo tipo dentro do territorio galego.

A Rexión nomeará os xuíces e maxistrados en toda a xurisdición de Galicia, mediante concursos entre os funcionarios do escalafón xeral do Estado.

Correspóndelle tamén o nomeamento de xuíces municipais mediante o réxime que por unha lei se estableza, e o de secretarios e auxiliares da Administración de Xustiza consonte ás leis da República.

A Audiencia territorial de Galicia, por medio dunha Sala especial, coñecerá dos recursos de casación nos asuntos referentes ao dereito foral e outra Sala da mesma, composta de maxistrados procedentes da carreira xudicial e altos funcionarios da Administración galega, resolverá, en última instancia, os recursos contencioso-administrativos que se promovan por aplicación do dereito rexional. Os conflitos de xurisdición entre autoridades xudiciais, administrativas e contencioso-administrativas dependentes do poder rexional serán resolto polo Presidente da Rexión, logo do informe dos organismos superiores destas xurisdicións entre as que se suscita a contenda xurisdiccional.

TÍTULO III

ATRIBUCIÓN DA REXIÓN

ARTIGO 14º

Correspóndelle á Rexión galega:

a) A organización e réxime local de Galicia, sobre as bases de recoñecemento de personalidade xurídica á parroquia rural e plena autonomía do municipio, e a división do territorio para eses efectos.

b) A lexislación galega, que poderá comprender todas as materias non reservadas ao Estado no artigo 15 da Constitución.

c) A adaptación do rexistro da propiedade e da función notarial en Galicia, sen contradicir os principios que informan a lexislación xeral.

O nomeamento de notarios farao a Rexión mediante oposición ou concurso convocados pola mesa e axustados ás leis da República. Serán admitidos a eles todos os funcionarios do corpo con iguais dereitos, pero daráselles preferencia aos que acrediten máis perfecto coñecemento da lingua e o dereito rexionais.

Os rexistradores da propiedade que nomee o Estado para serviren en Galicia deberán acreditar coñecemento das leis da Rexión, ademais do que preceptúa o último parágrafo do artigo 4 deste Estatuto.

d) O réxime agrario, a creación de institucións autónomas para a execución da súa reforma e a ordenación e fomento de montes, agricultura e gandaría, sen prexuízo das bases mínimas de defensa da riqueza e coordinación da economía xeral, reservadas para o Estado.

e) A adaptación da lexislación do Estado e a execución, no que este non reserve para si, respecto á minaría, caza, pesca e réxime de augas e os seus aproveitamentos.

f) O turismo, a conservación de monumentos e a defensa do patrimonio artístico e cultural de Galicia, o cal non poderá ser alleado nin levado fóra da Rexión.

g) A adaptación e execución do réxime de augas mineiro-medicinais e a súa inspección.

h) As obras públicas e concesión de todo tipo de interese rexional, e a execución, logo de convenio especial co Estado, das comprendidas no parágrafo 6 do artigo 15 da Constitución que aquel non reserve para si.

i) Un réxime de transporte por estradas, camiños veciñais e vías fluviais e a condución de enerxía eléctrica, dentro da Rexión.

l) A execución dos servizos de aviación civil e da radiodifusión, salvo o dereito do Estado a coordinar os medios de comunicación en todo o país e inspeccionar os que Galicia estableceza.

m) O réxime de cooperativas, mutualidades, sindicatos, pósitos, previsión social, aforro e crédito, salvo o disposto no artigo 15 da Constitución.

n) O dereito de expropiación e de socialización de riquezas naturais e empresas económicas, con subxección aos números 11 e 12 do artigo 15 da Constitución.

ñ) O desenvolvemento das bases mínimas de lexislación sanitaria do Estado.

o) O réxime de fundacións e o de servizos de asistencia social, en todas as súas formas.

p) Os servizos de estatísticas consonte coas normas xerais establecidas polo Estado.

q) O réxime xurídico da vivenda.

r) A execución da lexislación xeral sobre prensa, asociacións, reunións e espectáculos públicos.

s) O establecemento e ordenación dos servizos de contratación de mercadorías e similares, consonte ás normas xerais do Código de Comercio.

ARTIGO 15º

Consonte aos artigos 48, 49 e 50 da Constitución, a Rexión poderá crear e rexer establecementos de ensino de todas as clases e graos; os certificados de estudos destes terán validez para obter os títulos académicos e profesionais que expida o Estado mediante as probas finais e requisitos que o mesmo estableza con carácter xeral.

Correspóndelle así mesmo á Rexión a adaptación ás necesidades e conveniencias rexionais da lexislación xeral relativa a primeiro e segundo ensino e Escolas Normais. Nas escolas primarias da Rexión e nas do Estado, será obrigatorio o ensino das linguas galega e castelá e nos Institutos e Escolas Normais crearanse as disciplinas da Lingua, Literatura, Xeografía e Historia de Galicia.

Nos establecementos de ensino especial do Estado e na Universidade compostelá, a Rexión poderá soste ou subvencionar cátedras e institucións de cultura galega.

A proposta da Rexión, o Goberno da República poderá outorgarlle á Universidade de Santiago un réxime de autonomía.

Corresponderalle ademais á Rexión os servizos de arquivos, bibliotecas e museos radicados no seu territorio.

ARTIGO 16º

A Xunta de Galicia, e no seu nome un dos seus membros, representará o Goberno central para usar, preventiva e represivamente, os de policía e seguridade do Estado, e de corrixir as deficiencias nos servizos que lles encomende. En casos graves e urxentes de desorde pública, a Xunta de Galicia poderá suspender as garantías dos dereitos individuais, só no territorio e polo tempo que se consideren precisos para restabelecer a normalidade, informando inmediatamente ao Goberno da República.

A representación á que se refire o parágrafo anterior cesará temporalmente, ben a petición da Xunta ou cando o Goberno da República o considere conveniente.

Correspóndelle integramente á Rexión a coordinación e perfeccionamento dos servizos de policía urbana e rural.

ARTIGO 17º

Queda a cargo da Rexión galega a organización de todos os servizos que a lexislación social do Estado teña establecidos ou estableza para executar os seus preceptos, sen prexuízo da Inspección do Goberno. Con este fin, o Estado pode, ademais, designar en calquera momento os delegados que coide necesarios.

TÍTULO IV FACENDA REXIONAL

ARTIGO 18º

Constitúen a Facenda de Galicia:

a) Os bens de uso público, non municipais, e os privativos do Estado destinados a algún servizo público ou ao fomento da riqueza xeral que, por estar en territorio galego, quedan transferidos á Rexión a partir da aprobación deste Estatuto, excepto os que sigan afectos a servizos que reserve para si o Estado.

b) Os dereitos do Estado en territorio galego relativos a minas, augas, caza e pesca, que así mesmo se lle transfiren.

c) Os bens e impostos, dereitos e taxas das Deputacións galegas, e os que, conforme a este Estatuto, poida adquirir e crear a Rexión.

d) O produto dos impostos que o Estado lle cede, e as participacións e compensacións que lle recoñezan para cubrir o custo dos servizos que por este Estatuto se lle transfiren; e

e) Os bens procedentes de herdanzas intestadas a que se refire o artigo 956 do Código Civil, cando o causante tivese a condición de galego conforme a este Estatuto. Estes bens aplicaranse a fins de cultura, beneficencia e fomento da Rexión, ou á extinción da débeda contraída a tales obxectos.

ARTIGO 19º

Non se poderá verificar alleamento de bens da Rexión, emitir empréstitos, crear tributos nin realizar concesións nin socializacións máis que en virtude da lei rexional; e para allear ou destinar a servizos de carácter privado os bens e dereitos transferidos á Rexión polo Estado, conforme ás letras a) e b) do artigo precedente, necesitarase, ademais, autorización do Goberno da República. Os empréstitos públicos para atender necesidades rexionais non poderán emitirse fóra de España sen autorización das Cortes.

Unha lei especial determinará así mesmo as normas ás que deberá axustarse a administración de toda a Facenda rexional.

ARTIGO 20º

O Estado respectará os actuais ingresos das Facendas locais de Galicia, sen gravar con novas imposicións as bases de tributación daquelas.

A Rexión poderá crear novas contribucións que non se apliquen sobre os mesmos conceptos que xa tributan en Galicia ao Estado, sempre que se destinen ao perfeccionamento dos servizos actuais ou á creación doutros novos, e poderá dar unha nova regulación aos seus ingresos sobre as bases de maior xustiza e flexibilidade e dunha máis sinxela administración dos mesmos.

As contribucións ás que se refire o parágrafo anterior non serán obstáculo ás novas imposicións que, con carácter xeral, cree o Estado, nin á implantación e desenvolvemento, no seu caso, do imposto sobre a renda, que lle corresponde a aquel. No caso de incompatibilidade, estas contribucións serán absorvidas polas do Estado mediante as compensacións que correspondan.

ARTIGO 21º

A determinación do custo dos servizos cedidos á Rexión efectuarase, cada cinco anos, como segue:

a) Avaliando o dos que se transfiran no momento da transmisión, sen excluír que, por estar centralizado o seu financiamento ou por outra causa, non produzan pagamento en Galicia ou o produzan en cantidade inferior ao que a Galicia lle corresponde, e

b) Agregándolle ou diminuíndolle á cifra que resulte de aplicar o contido na letra anterior a que represente o coeficiente medio de aumento ou diminución que experimentasen no quinquenio anterior os pagamentos efectuados pola República no resto do seu territorio para os mesmos servizos.

ARTIGO 22º

Para compensar a cifra que resulte de avaliación a que se refire o artigo anterior, o Estado cederá a Galicia, en recadación, administración e regulación:

1. A contribución territorial rústica e urbana, cos recargos establecidos sobre a mesma, e coa obriga de abonar aos Concellos as participacións que lles correspondan.

2. O imposto sobre dereitos reais, persoas xurídicas e transmisións de bens, cos seus recargos e cos mesmos tipos que fixe o Estado para o resto de España.

3. O 20 por 100 de propios, o 10 por 100 de pesas e medidas, o 10 por 100 de aproveitamentos forestais e o canon de minas (superficie e explotación).

4. As participacións e demais compensacións que, no seu caso, fosen necesarias para cubrir a diferenza entre a contía das contribucións a que se refiren os tres puntos precedentes e o custo total dos servizos transferidos.

ARTIGO 23º

Se o Estado emite débeda, para investir o seu produto no resto do territorio co fin de crear ou mellorar servizos da clase dos transferidos a Galicia, esta será compensada cunha parte da débeda emitida proporcional á relación que exista entre a súa poboación e a total de España. Do mesmo xeito será compensada a Rexión para atender novos servizos ou funcións que no sucesivo se doten nos presupostos do Estado para o territorio de réxime común.

En ambos casos a Rexión fixará os servizos que se propón realizar ou mellorar.

ARTIGO 24º

Cada cinco anos, unha comisión de técnicos, nomeados, a partes iguais, polo Ministerio de Facenda da República e polo Goberno da Rexión, procederá á revisión dos cálculos aos que se refiren os artigos anteriores, e a proposta que se formule será sometida á aprobación do Consello de Ministros.

Tanto os impostos cedidos como os servizos traspasados á Rexión serán calculados cun aumento ou unha rebaixa igual á experimentada por uns e outros na Facenda da República.

Toda variación no réxime de cesión de impostos e participacións á Rexión deberá facela o Ministerio de Facenda de acordo coa Rexión, e se iso non fora posíbel, deberá someterse a reforma á aprobación das Cortes, que deberán tomar as súas decisións co voto favorábel da maioría absoluta.

ARTIGO 25º

A Rexión recadará, por delegación revogábel da Facenda da República, e co premio que esta teña consignado en presuposto, as contribucións, importos e atributos que o Estado deba percibir en Galicia, exceptuando os monopolios e mais o imposto de alfándegas e os seus anexos.

O Tribunal de Contas da República fiscalizará anualmente a xestión rexional, tanto no que se refire aos servizos recadatorios como á execución dos demais que lle foran encomendados e teñan consignación nos presupostos xerais do Estado.

ARTIGO 26º

A Rexión poderá fundar, axeitándose aos principios esenciais da lexislación do Estado, un banco a través do que organizar todos os seus servizos recadatorios, de tesouraría e crédito, previsión, etc., ben por medio das súas axencias ou en relación coas actuais Caixas de Aforros ou institucións análogas, sempre que non sexan de carácter privado.

ARTIGO 27º

A proposta da Rexión, e como compensación dos prexuízos que para a súa economía representa o actual arancel protector, o Goberno da República desgravará os millos e forraxes que entren por porto galego para seren consumidos en Galicia como alimento, e mais as materias primas necesarias para as industrias básicas galegas.

Vixiarase o destino dos produtos desgravados, para os que sexan destinados a outros empregos produzan os correspondentes dereitos.

ARTIGO 28º

O Estado concédelle á Rexión a facultade de intervir, mediante os seus representantes ou delegados, con carácter permanente, e sen prexuízo das representacións profesionais que lles correspondan ás entidades galegas, na Xunta de Aranceis e Valoracións, no Consello de Economía Nacional e en cantos organismos se creen para a regulación do comercio de exportación e importación.

Tamén se admitirá a súa intervención oficial nas organizacións que se establecen para determinar prezos, decretar taxas ou axustar condicións para a distribución e venda dos produtos agrícolas ou industriais.

TÍTULO V DISPOSICIÓN XERAIS

ARTIGO 29º

As cuestións de competencia que se susciten entre as autoridades da República e as da Rexión galega ou entre xurisdicións dos seus respectivos tribunais serán resoltas polo Tribunal de Garantías Constitucionais.

ARTIGO 30º

Tamén lle corresponderá ao Tribunal de Garantías Constitucionais resolver as cuestións que se produzan por desacordo entre o Goberno da República e a Xunta de Galicia por mor da interpretación e aplicación da lexislación social.

O Tribunal de Garantías Constitucionais, se o considera preciso, poderá suspender a execución dos actos ou acordos aos que a discrepancia se refira en tanto non se resolva definitivamente.

ARTIGO 31º

Nos conflitos de competencias e de xurisdición que se susciten entre os tribunais de Xustiza da Rexión galega e os demais tribunais de España resolverá o Tribunal Supremo da República.

Nos recursos non reservados por este Estatuto aos xuíces e tribunais galegos entenderá tamén, en casación, o Tribunal Supremo da República.

ARTIGO 32º

Nas materias de competencia rexional aplicarase, como dereito supletorio, o réxime xurídico do Estado, en canto non se opoña o censo da lexislación galega.

ARTIGO 33º

A reforma deste Estatuto, en materias que non afecten á Constitución nin ás relacións co Estado, poderá facela a Asemblea galega, mediante unha lei que será sometida a referendo.

Cando a reforma sexa dunha maior trascendencia, se a iniciativa parte da Rexión, serán necesarios os requisitos seguintes: a) votación pola Asemblea; b) referendo popular, e c) aprobación polas Cortes da República. E se a iniciativa fose do Estado requirirase a proposta do Parlamento, feita por máis da cuarta parte dos seus componentes, e acordo adoptado por maioría absoluta.

A Asemblea rexional poderá manifestar a súa discrepancia, e en tal caso someterá esta ao referendo do país galego. Se o referendo resulta contrario á reforma será preciso, para que prospere a innovación, que a ratifiquen as primeiras Cortes ordinarias que se elixan despois das que o acordaron.

Cando haxa disconformidade entre o Estado e a Rexión acerca de se a reforma trascende ou non á Constitución ou ás relacións da Rexión co Estado, decidirá o Tribunal de Garantías Constitucionais.

TÍTULO VI RÉXIME TRANSITORIO

ARTIGO 34º

Dentro dos quince días seguintes á promulgación deste Estatuto, o Presidente das Cortes da República convocará os Deputados por Galicia nas mesmas, os que, reunidos baixo a súa presidencia, elixirán unha Xunta provisoria da Rexión, na que estarán representadas, por igual, as distintas agrupacións políticas ás que actualmente están adscritos os Deputados. Cada unha delas terá un representante, e para este efecto considerarase que todos os Deputados independentes constitúen unha soa agrupación.

A función única desta Xunta será convocar, no prazo dun mes a partir da súa constitución, eleccións xerais para os Deputados que deberán constituír a primeira Asemblea lexislativa galega, que terá carácter constituínte.

ARTIGO 35º

Para a elección desta primeira Asemblea rexerá a lei electoral que teña adoptada o Estado cando se efectúe aquela, correspondéndolle a cada circunscrición un representante por corenta mil habitantes ou fracción superior a vinte mil.

ARTIGO 36º

Esta Asemblea, reunida en sesión previa no lugar que designe a Xunta provisoria da Rexión, establecerá a súa residencia definitiva na localidade que ela mesma designe, e terá como misión principal a de desenvolver as normas con subsección ás que deberá ser elixido o primeiro Presidente de Galicia, segundo o que, con carácter xeral, prevén o parágrafo segundo do artigo 7 deste Estatuto; nomear unha Xunta que asuma o goberno provisorio da Rexión ata que se elixa o primeiro Presidente, e elaborar, no máis breve prazo posíbel, as leis orgánicas necesarias para a implantación do réxime de autonomía que o mesmo Estatuto regula.

ARTIGO 37º

Para a adaptación de servizos que o Estado cede á Rexión por virtude deste Estatuto constituirase unha comisión mixta composta por un número de membros que designarán, por metade, o Goberno da República e a Xunta de Galicia.

Esta comisión nomeará libremente o seu Presidente, e os seus acordos terán validez cando reúnan máis das dúas terceiras partes dos votos. Noutro caso, as discrepancias que xurdan serán sometidas a decisión do Tribunal de Garantías da República.

ARTIGO 38º

O persoal afecto aos servizos de toda clase que neste Estatuto se lle asignan á Rexión será respectado nos dereitos que teñan adquiridos na data da promulgación daquel, sen que lle sexa aplicábel o que prevén o parágrafo último do artigo 4 dos mesmos; pero as autoridades rexionais poderán facer a súa distribución axeitándoo á nova organización que se lle dea a Galicia.

ARTIGO 39º

Mentres a Asemblea galega nos lexisle sobre as materias que se lle atribúen, continuarán en vigor as leis xerais do Estado, pero a súa aplicación corresponderalle ás autoridades e organismos rexionais, que terán as mesmas facultades que as que sinalen as leis para os do Estado.

Da mesma maneira, continuarán en vigor as disposicións regulamentarias do Estado mentres que a Xunta de Galicia non dite as que, conforme a este Estatuto, lle corresponden.

ARTIGO 40º

O traspaso dos servizos administrativos do Estado á Rexión verificarase a medida que o vaia acordando a Asemblea rexional, logo dos debidos trámites co Goberno da República; e mentres non quedan reorganizados os servizos, todas as oficinas, tribunais e organismo afectados polo presente Estatuto continuarán exercendo as mesmas funcións ou xurisdicións que até agora, sen que por ningún concepto se lles poida minguar a súa autoridade ou as súas atribucións mentres a Asemblea rexional non lexisle sobre o particular.